

N:r 5 — Årg. 3   **ORGAN FÖR**
ESTLANDSSVENSKARNA I SVERIGE   November 1946

Runbosuangen

Minns do vånn prehte Run,
 som runtom er steina o suand,
 å fula teim sjonga pa struand;
 hä er jo ett petsekas luand.
 Vånn skojen han luhta ua kua.
 Tua som vi pa sjolia skutt gua,
 Vi evit herd sjosvallos brus
 å jamt herd vi skojeus sus.
 Minns do vånn prehte Run?

Minns do vånn prehte Run:
 uaro som himmon var blua,
 vi allt tua pa uaken skutt sua,
 fere vinten vi gäva skutt fua.
 Uart ervo vi gjord o var gla,
 fruam knuppen pa trä kom ett bla,
 o solo huan list varmt å skent,
 pa jordo berja gräse bli grent.
 Minns do vånn prehte Run?

Minns do vånn prehte Run:
 som folke pa heiluande dick,
 ginom gräse gjord lia schick-schick
 ive heje dick repso krick-krick.
 O milla vi mått gira skre,
 to fram tinnon, mjalk, kling å bre.
 Vi hulaa e gräse lite ein;
 snart uater vi lia mått hein.
 Minns do vånn prehte Run?

Minns do hesto pa Run:
 som allt var fruam uaken bergd in,
 skinda kuno se kladd, kuar å spinn,
 o suckguan teim milla mått twinn.
 Blei e golket teim mått bere veva,
 o menno teim dikja fick greva.
 Kväldskine dick do e bin
 mä ni-klero upa å var jin.
 Minns do vånn prehte Run?

Jakob Bles — 80 år

Ett av de ädlaste dragen i en människas karaktär är troheten, troheten mot medmänniskor, ideal och stam. Under ett långt och skiftesrikt liv har Jakob Bles' gärning präglats av en aldrig fördunklad samhörighetskänsla med det lilla folk, ur vars sköte han utgått. Och han har offrat mycket av sin timliga välfärd för att förverkliga folkbildningens tanke, som han så varmt omfattat. Det var ej yttre glans och berömmelse som fångade vår uppmärksamhet, när vi ihågkommo honom på hans åttioårsdag, utan den försynta tillbakadragenheten, arbetet i det tysta, avståndstagandet från prål och jakt efter berömmelse.

Det var en djärv tanke att i slutet av förra seklet från den tsarryska provinsen Estland försöka komma över till Sverige för att studera. Detta berättar Jakob Bles under ett samtal om sitt liv och arbete. Det gällde att gå upp till själve guverören furst Schahovskoj för att få tillstånd att

Minns do vånn prehte Run:
 vinten som is var e sjon,
 fruam bin dick tua hore manhjon
 pa is och fick vikar pa klon
 mä toja, kjekse å kjalk,
 bra milla tua mått teim uak balk.
 O kvälido, som menno kom heim,
 stond kuno å bia pa teim.
 Minns do vånn prehte Run?

Minns do vånn kjäre Run:
 allderete vi kan gleime te.
 E kirkeguan hlehto ira de;
 upa teim ni tenke mä me.
 Nu engen fer blomo ått teim;
 vi gjord hä tua, som vi var heim.
 Vi lot oss doch fua naghro guang
 E uart kirke fere jar sjong en suang.
 Minns do vånn kjäre Run?

Duskas Lisa, 1946.

KUSTBON

Organ för Estlandssvenskarna i Sverige.

Utgiven av Svenska Odlingens Vänner bland
estlandssvenskar i Sverige.

Ansvarig utgivare: *Riksantikvarien Sigurd Curman.*

Redaktör: *Manfred Nyman.*

Red.-sekr.: *Rita Rosen.*

Red.-kommitté: *Viktor Aman, Lars Broman, Ger-
hard Hafström, Anton Vesterberg.*

Red. och Exp.: Tunnelgatan 23, 3 tr., Stockholm.
tel. 11 35 00, 11 57 21, 11 57 22.

Kustbons postgiro: 19-72 07.

Utkommer 1946 med sex nummer.

Prenumerationspris 1946 3 kr.

Annonspris: 1/1 200: —, 1/2 115: —, 1/4 60: —,
1/8 35: —.

Förlovnings- och vigselannonser 5 kr.

Dödsannonser 15 kr.

Linkoln Bloms Boktryckeri, Stockholm 1946

Estlandssvensk förening i Eskilstuna

Estlandssvenskarna i Eskilstuna ha hållit flera sammanträden i september och oktober i syfte att söka grunda en lokalavdelning till Svenska Odlingens Vänner.

Sammanträdena ha hållits på kafé »Framtiden». Initiativtagare äro bl. a. Hugo Ekman, Henrik Koinberg och Alexander Tegelberg från Rikull och utlänningsamanuensen Arne Friberg vid arbetsförmedlingen i Eskilstuna. Vid de båda första sammanträdena närvaro omkring 14 personer, men antalet har senare ökat till 35 deltagare.

Föreningen står ännu på begynnelsestadiet. Bl. a. har man valt en provisorisk styrelse med Hugo Ekman som ordförande och Henrik Koinberg som sekreterare. Alla 35 deltagarna vid det sista sammanträdet ha antecknat sig som medlemmar i föreningen.

Sammanträdena ha artat sig till gemytliga estlandssvenska träffkvällar. Bl. a. har man beslutat att samla ungdomen bland estlandssvenskarna i Eskilstuna till sångövningar och folkdanser. Man har också enats om att hålla en gemensam estlandssvensk julfest och börjat med sång- och folkdansövningar för detta ändamål.

Föreningen har nu tillskrivit S. O. V. med anhållan att officiellt bli upptagen till lokalavdelning av S. O. V. Föreningens nästa sammanträde hålles den 1 december.

De duktiga eskilstunabornas initiativ är mycket lovvärt, och S. O. V. hoppas, att estlandssvenskarna i andra delar av landet med det snaraste skola följa detta exempel.

ligt sätt om vikingarnas ändlösa färder till främmande fjärran länder, när han föreläser eller skriver om Egyptens tidigaste historia och om Polen sedan äldsta tider.

Svenskarna i förskingringen har han aldrig glömt, utan de ha städse varit medelpunkten i hans intressen. Såväl som forskare som genom praktisk verksamhet har han understrukt sin samhörighet med de svenska folkspillrorna runt om i världen. Bl. a. hjälpte han till att organisera hjälpsändningen till Gammalsvenskby på 20-talet.

I den serie av böcker han skrivit märkas bl. a. Estlandssvenskarnas historia, Estlands geografi, Gustav II Adolf och Estland (1932) samt Svenska Kolonien vid Delaware 1638—1655 (1937), i vilken han rör sig på tidigare så gott som obruten mark inom den svenska historieforskningen.

Under en lång följd av år arbetade Jakob Blees på Riksarkivet och han ägnade sig med aldrig slappnande intresse åt sina forskningar ända tills han genom en svår sjukdom 1943 tvingades uppgiva sitt arbete. Men med vaket sinne följer han fortfarande allt som sker och innesluter i sina tankar stamfränderna, som återbördats till Sverige.

Edvin Lagman.

resa. Man kan förstå, att denna önskan på högre ort måste ha ansetts som något vågat och otillbörligt. Men den 23-årige estlandssvenske ynglingen från Höbring i Rikull gav sig icke, utan fick sin vilja igenom. Därvid fick han hjälp av Evangeliska Fosterlandsstiftelsens missionärer i Estland och understöddes av docent Kolmødin i Uppsala. Redan 1889 kom alltså Jakob Blees över till Sverige, som sedan blivit hans hemland. Det gällde först att avlägga svensk studentexamen, och efter sex år fyllda av arbete och försakelse stod han vid målet. Han utgick som student från Fjellstedtska skolan i Uppsala. Under tiden hade han skaffat sig sin utkomst med sommarvikariat och andra tillfälliga arbeten. Dessutom läste han vid sidan om, så att han kunde hoppa över en klass och sluta ett år tidigare än beräknat.

Efter studentexamen blev det teologiska studier vid universitetet i Uppsala. Han prästvigdes, men ville ej draga sig tillbaka till avskildheten på landet utan begav sig till Stockholm, där han hade tillgång till bibliotek och arkiv, vilka voro oundgängliga för hans historiska forskningar. Under en lång följd av år reste han omkring överallt i Sverige och föreläste inom ramen av Folkförbundets bildningsverksamhet. Det var ett liv fyllt av strapatser, men intressant och spännande. Om sommaren samlade han material på arkiven, och om vintern reste han. Ibland kunde det hända, att han uppe i Norrland hade ett 20-tal olika föreningar på sitt program. I Värmland föreläste han bl. a. 1914. Han fick fara långa sträckor efter häst i obygden.

Förutom dessa populärvetenskapliga föreläsningar skrev han ett flertal artiklar, mest med historiskt innehåll, i olika tidningar. De ämnen, som han behandlade, peka på svenskens aldrig sinande intresse för och längtan till det förgångna och avlägsna. Det påminner oss på ett egendom-

Besök på sörmlandsgårdarna

Av agronom S. Bruzelius.

Som bekant råder intimt samarbete mellan Rågöstiftelsen, Egnahemsnämnden och Egnahemsstyrelsen. Fastighetsköpen för estlandssvenska jordbrukare finansieras till 90% med s. k. egnahemslån. Återstoden jämte medel till uppsättning av inventarier och förnödenheter för driften erhålles såsom lån från ett särskilt anslag, som står till Egnahemsstyrelsens förfogande. Det måste därför anses vara av största betydelse att representanter för berörda organ och myndigheter ständigt äro väl orienterade om kolonisationens utveckling. Missgrepp kunna då snabbt rättas till, och värdefulla uppslag erhållas ofta vid personlig kontakt.

En resa i Sörmland, berörande samtliga estlandssvenska gårdar hade länge planerats för representanter för de nyssnämnda organisationerna och den gick av stapeln under senare delen av sistlidne september. Resan råkade tyvärr infalla mitt i en regnperiod, nära nog den värsta i mannaminne. Verkningarna av det ihållande varma vädret och den myckna nederbörden blevo skönjbara så fort vi kommit utanför huvudstaden. Vart man såg, syntes sädesskyllar och krakar, mer eller mindre övervuxna av grön, frodig brodd. Det verkade föga lovande, och litet var började nog hysa farhågor för mötet med våra estlandssvenska jordbrukare.

Efter en felkörning, som inte gjorde humöret bättre kommo vi till Ferdinand Treibergs gård Mjölntorp, högt och vackert belägen i typisk sörmlandsnatur. Han mottog oss vid bästa lynne och berättade, att brödsäden för länge sedan låg i ladan och att havren också till hälften var bärgad samt att grödan på det hela taget arlat sig bra. »En som genomlevat de oroliga tiderna i Estland och fått lämna hus och hem låter ingalunda modet falla för litet regn,» sade Treiberg, en uppfattning, som sedermera nära nog samtliga estlandssvenska lantbrukare visade sig dela. Bostadshuset av sten tarvade reparation och modernisering och löfte om s. k. premielån därtill gavs också.

Nästa besök gjordes på Svinkele's gård i Turinge socken hos familjen Runar Grenfeldt. Herr Grenfeldt visade sig vara en synnerligen driftig och företagsam man. Han hade lyckats arrendera även en intilliggande gård så att sammanlagt brukades nu ungefär 50 tld. Arbete hade aldrig saknats och de ursprungliga planerna på båtbyggeri hade tills vidare fått anstå i brist på tid. I den nätta bostaden upptäckte riksantikvarien Curman en trevlig antik kakelugn, vars värde framhölls för ägaren. Vid ett dignande kaffebord gick tiden fort och vi bröto med saknad upp från vårt glada värdfolk och deras trevna hem.

Färden gick nu mot det inre av Sörmland

och efter diverse irrfärder kommo vi så småningom till Härads socken med gårdarna Snytb erga och Askrännilen, bebodda och brukade av familjerna Alfred Granberg och Paul Schönberg. Familjen på Snytb erga, som hade innehaft sin gård sedan den 1 juli förra året, hade nu kommit över de värsta svårigheterna och syntes vara väl i gång. Man hade gjort en lyckad försäljning av en s. k. skogsstämpling men tyvärr även drabbats av förlusten av en bra mjölkko, som dött i s. k. trumsjuka. På Askrännilen hade man fått en stor höskörd och önskade förvärva ytterligare ett par kor, vilket också sedermera ordnats.

På de i grannsocknarna belägna gårdarna Hössåker och Torslunda, vilka brukades av familjerna August Besterman och Anton Granberg, diskuterades behovet av diverse förbättringar. Man framförde förslag och egnahemsdirektören i länet, som var närvarande, ställde sig förstående och lovade, att i sinom tid ett och annat nog skulle kunna uppfyllas.

Påföljande dag besöktes först familjen Johan Rosenblad på Kahlsta i Råby-Rekarne socken. Efter övertagandet av gården visade sig brukaren ha medhunnit åtskilligt. En ny förstklassig källare hade byggts, ett s. k. mjölkkrum var just färdigt och tillbyggnad av bostadshuset pågick. Då man dessutom hörde, att Rosenblad under vårvintern åtagit sig en större huggning, varpå han förtjänat några hundra kronor och lantbruket i övrigt verkade synnerligen välskött, förvånades man över hur tiden kunnat räcka till för allt detta. Men för Rosenblads energi tycktes ingenting omöjligt.

Närmaste estlandssvenske granne befanns vara August Alberg på Österby, en trevlig gård, med utmärkt, nybyggd ladugård. Brukaren syntes ha stort intresse för sin trädgård, varom stora kålland och tomatodlingar vittnade.

I silande regn fortsattes färden på allt mera upplösta vägar till Ärlasöcken, där ej mindre än 4 gårdar numera ägas av de estlandssvenska familjerna Mattias Magnusson, Johannes Magnusson, Kristoffer Tomson och Johannes Heldring. Samtliga gårdar befunnos välskötta och med grödan mer än halvvägs inbärgad, varför det dåliga vädret togs med ro. Hos Mattias Magnusson dröjde vi länge vid det dukade kaffebordet, under det att värden berättade om sina minnen från Estland, där livet under senare år bjudit på ett rikt mått av besvärligheter och äventyr.

Tiden flydde snabbt i Magnussons intressanta sällskap och tecken till uppbrott gavs. Med saknad lämnade vi våra strävsamma estlandssvenska lantbrukare i det fagra, men för dagen så regniga Sörmland.

Svenskt inflytande på kulturlivet i Estland

Estlandssvenskarna värna sitt fädernearv

Av folkskollärare Anton Westerberg.

(Forts. från föreg. nr.)

Vanskeligast utvecklade sig dock förhållandena på Nuckö, där av okänd anledning godsägaren på Bysholm år 1775 uppsade sina svenska bönder, och ester inflyttade från Niklas socken. Efter den omflyttningen infördes estnisk gudstjänst i Nuckö kyrka och estniska språket erövrade terräng i oanad omfattning. Av ekonomiska, senare även av språkpolitiska skäl uppmanades kommunerna att inrätta enbart blandspråkiga skolor i blandspråkig kommun. I dylika skolor tvingades läraren att undervisa på tre språk: ryska, estniska och svenska. Isolerad från moderlandet och med föga kunskap i sitt modersmål, ställdes läraren inför en svår uppgift. Lärare med svag nationalkänsla övergick småningom av rent praktiska skäl till användandet av enbart ryska och estniska i undervisningen även om de svensktalande eleverna segt höll fast vid sin svenska ABC-bok. Som en ljusglimt i allt detta mörker utgör bildandet av kulturföreningen »Svenska Odlingens Vänner i Estland» 1909. På föreningens initiativ öppnades skolor med svenska som modersmål i Reval, Korkis och Vippal.

Med Estlands självständighet 1918 hoppades vi, estlandssvenskar, på en framtid, som kulturellt skulle ge oss mycket. Den ryska 3-kl. folkskolan förvandlades till 6-klassig. Man gav oss löften om kulturell självstyrelse. Men man bygger inte upp en kultur utan ekonomisk bärkraft. Den svenktalande allmänheten var fattig. Jorden inom det svenska bosättningsområdet var mager och läm-

nade otillräcklig avkastning. Den utlovade kulturella autonomi blev därför en hägring. Avsvenskningen på Nuckö fortskred i oförminskat tempo. År 1930 öppnades på Birkas en ny blandspråkig folkskola, en skoltyp, som särskilt omhulldades av skolstyrelsen i länet. Skolan skulle ta emot elever från hela Nuckö. Den gamla Österbyskolan nedlade sin verksamhet och de två övriga, Paschlep och Bysholm omvandlades till mindre folkskolor. De första åren utgjorde de svensktalande elevernas antal i den nya skolan 50 %. År 1942 endast 25—30 %. Man får inte glömma, att 1775 var befolkningen på Nuckö 100 % svensktalande!

Gott hopp om en friare utveckling fick man, då estniska staten anslog stipendier för lärarutbildning i Sverige och Finland. Men vistelsen vid ett utländskt seminarium blev dock så dyr, att endast ett tiotal ungdomar tog sig fram den vägen. Organisationer och enskilda personer i Sverige visade oss ofta en långt gående välvilja. Vid anskaffningen av läroböcker och annan skolmateriel gav oss Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet sitt ovärderliga stöd. Men ofta nog fick vi nöja oss med böcker, som blivit otidsenliga i Sverige och Finland och skänktes till våra skolor.

Hårt drabbades den estlandssvenska folkskolan under bolsjeviktiden. En tredjedel av den estlandssvenska lärarkåren bortfördes och tre svenska skolor stängdes.

(Forts. i nästa nr.)

Tabell över estl.-sv. folkskolor läsåret 1942/43.

Kommun	Skolans namn	Skolan grundades år	Antal elever	Antal klasser	Antal lärare	Lärare med seminarieutbildning	pedagogiska kurser
Runö	Runö	1875	25	6	2	2	—
Ormsö	Norrby	1918	55	6	2	—	2
»	Hullo	1873	150	6	4	2	2
»	Kärslätt	1877	82	6	3	—	3
Nuckö	Paschlep	1865	24	4	1	—	1
»	Birkas	1930	43	6	2	—	2
»	Bysholm	1872	19	4	1	1	—
»	Klottorp	1930	43	5	2	—	2
Rikull	Rikull	1933	30	4	1	1	—
»	Höbring	1877	65	6	2	2	—
»	Bergsby	1901	32	3	1	—	1
»	Roslep	1901	23	3	1	1	—
»	Spithamn	1919	24	3	1	—	1
»	Odinsholm	1883	12	5	1	—	1
Vihterpal	Vippal	1919	20	3	1	—	1
Padis	Korkis	1909	18	3	1	—	1
Rågö	Rågö	1870	20	3	1	—	1
Reval	Reval	1917	20	6	2	2	—
Nargö	Nargö	1874	17	3	1	—	1

Estlandssvenska folkskollärare i Sverige

Vid höstens ingång ha de estlandssvenska folkskollärarna åter packat sina tillhörigheter och rest ut till nya arbetsuppgifter i folkskolor ute på landsbygden. De flesta ha sedan de i våras avslutat folkskollärarekurserna i Uppsala nu erhållit anställning som extraordinarie eller ordinarie folkskollärare och de har väl också sina personliga planer för framtiden, som de dock inte vilja avslöja ännu.

Många undrar väl, var alla lärarna nu finnas och hur man skall kunna komma i kontakt med dem. Vi skola försöka ge en kort översikt på grundval av de meddelanden, som under de sista månaderna influtit till oss från olika håll.

Flera lärare ha fått plats i Stockholms län. Så finner vi lärarinnan Berta Aman ute i Roslagen på Utåls skola i Roslagsbro. Ute i skärgården på det isolerade Blidö återfinnes fru Helga Blees på Söderöra folkskola och i Långhundra vid Barbergs skola undervisar frk. Katarina Hammerman. Folkskollärare Johannes Gjärdman har erhållit anställning vid Harö skola i Norrtälje och vid folkskolan i Grisslehamn har fru Ellen Orrklint, f. Blees, slagit sig ned. Folkskollärarna Alexander Samberg, Rickard Stahl och Anton Vesterberg återfinnas också ute i skärgården vid resp. Gåsviks folkskola, Box 535, Väddö, Björkö skola på Björkö och Utö folkskola på Utö. Vid Soppers skola i Knutby finnes folkskolläraren Andreas Stahl. I Sörmlands län vid Haga skola i Tystberga ha vi fru Marta Appelblom och i Runtuna vid Gustavsbergs skola finnes fru Katarina Berggren. Fru Ragnhild Nyman är lärarinna vid Kyrkskolan i Barva och folkskollärare Johan Vesterström innehar anställning vid folkskolan i Stavsjö. I Uppsala län vid en skola i närheten av Uppsala undervisar folkskollärare Viktor Aman. Han är bosatt i Uppsala under adress Höganäsg. 4 E, 2 tr. Vid Torps skola i Götlunda i Örebro län finnes folkskollärare August Bergman och vid Skålns folkskola i Sikfors vistas folkskollärare Carl Blees. Fru Linda Dahl är lärarinna vid Järvsö skola, Kumla. Folkskollärare Elmar Granberg är anställd vid Västgöthyttans skola, Gytterby, och vid Högfors folkskola, Högfors Bruk, vistas folkskollärare Edvard Tui. I det vackra Värmland ha folkskollärarna Johan Kalff och Ida Kehlman erhållit anställning vid resp. Fredros skola, Fredros och Butorps skola, Malsjö, Grums. Folkskollärarinnan fru Dagmar Sanvik vistas vid Fängebo skola, Gusum i Östergötlands län. På Gotland finnas fyra estlandssvenska folkskollärare: fru Rosina Kalmus vid Rute småskola, Arvid Nyman vid Akebäckens skola, Visby, Albert Seffers vid Östergarns folkskola, Katthammarvik och Herman Söderholm vid Ronehamns folkskola i Ronehamn. Folkskollärare Albert Seffers är dock f. n. inkallad till militärtjänstgöring. Längst bort ifrån kollegerna har fru Elisabet Vendelin erhållit an-

ställning som folkskollärarinna i en underbar omgivning vid Kalknäs folkskola i Undrom, Västernorrlands län.

Folkskollärarinnan fru Gundel Stahl är lärarinna vid Nya Elementarskolan för Flickor i Stockholm.

Ifrån folkskollärarna Rudolf och Herman Timmerman saknas medan detta skrives uppgifter om var de ha erhållit anställning. Folkskollärare Manfred Stenberg tjänar för närvarande sitt nya fosterland såsom värnplikting.

S. O. V:s medlemsavgift

S. O. V:s styrelse vädjar härmed till alla medlemmar, som ännu inte erlagt sin medlemsavgift för 1946, att inbetala den på »Kustbons» postgiro nr 197207 eller insända den i frimärken till föreningens expedition, Tunnelgatan 23, Stockholm.

Runöträff

Söndagen den 29 september hade Runöborna sin sedvanliga lilla sammankomst, som regelbundet brukar hållas den sista söndagen i varje månad. Vi samlades till högmässa i Ersta kyrka, där hovpredikanten Sven Danell predikade och förrättade skriftermål med nattvardsgång. Därefter promenerade vi i samlad tropp i det klara och soliga, men ganska kyliga och blåsiga septembervädret ner till Söderntalmstorg 8 för att dricka kyrkkaffe i K. F. U. M:s klubblokaler. Lovisa Österman är anställd som husmor där, och K. F. U. M. hade välvilligt ställt denna hemtrevliga och rymliga lokal till Runöbornas förfogande några timmar på söndagen. De stora, ljusa rummen fylldes snart av glada röster, kaffet spred sin härliga doft och stämningen var den allra bästa. För enkelhetens skull brukar vi ordna trakteringen i form av ett knytkalas. Var och en tar med sig bröd och socker. För kaffet betalar man en liten slant, omkring 15 öre.

Det var ungefär ett femtio-tal Runöbor som denna gång mötte upp. Jag tycker dock, att det skulle vara ännu roligare om vi finge se litet mera Runödräkter bland oss på dessa Runöbornas speciella sammankomster. Det ger en särskild känsla av fest och högtid, när man ser en skara hembygdsklädda människor. Till denna »träff» hade Duskas Lisa skrivit en särskild Runösång, som hon först sjöng ensam till gitarrackompanjemang. Den sjöngs sedan unisont, medan Jonne Öman spelade melodien på orgel. Orden, som just ge uttryck för livet hemma på Runö, framkallade många olikartade känslor hos alla. Ömsom tårades ögonen, ömsom spred sig ett glatt leende över ansiktet. Dikten återges här nedan.

Vi dryftade såväl allvarliga spörsmål som mera obetydliga frågor och gjorde också upp litet planer för den kommande vintern. Sedan vi slutligen tillsammans sjungit »Hur härligt sången klingar» skildes vi åt för denna gång, men beslutna att råkås på nytt om en månad. *Inga Bergholtz.*

Bygdestämman på Björkö

En vacker sommarsöndag i juli månad hade familjerna häradshövding Petrus Grufman och dr. Gerhard Hafström sammankallat de på Björkö och Väddö samt angränsande öar bosatta estlandssvenskarna till en estlandssvensk bygdestämman på Björkö. Omkring 125 estlandssvenskar hade mött upp, många på egna båtar. Häradshövding Grufman hälsade gästerna välkomna, och deras tack framfördes av Johannes Espling i Skeppsmyra. Efter traktering med kaffe höll dr. Hafström föredrag över den estlandssvenska folkstammens historia i Estland

och senare öden i Sverige. Därefter spelade estlandssvensken Robert Enggrön folklåtar samt dansades folkdanser och ringlekar. Många både gamla och unga voro klädda i de vackra estlandssvenska folkdräkterna. De som bland de nationalklädda på bilden här ovan söka känna igen bekanta från svenskbygden, böra beakta, att såsom rågökvinnor även uppträdde de båda värdinnorna, fruarna Aina Grufman och Monica Hafström.

Estlandssvensk afton i Betesda församling

Omkring 200 estlandssvenska ungdomar hade den 6 november klockan 8 samlats i Betesdakyrkans församlingssal på inbjudan av Betesda församlings ungdomskrets. De hälsades välkomna av ungdomskretsens ledare Tore Persson, och därefter tog programmet vid. Detta bestod av flera musiknummer, duettsång av estlandssvenskorna fröken Katarina Westerberg och fröken Alma Häggblom samt ett anförande av sofiasyster Inga Westin. Sedan samlades man i en paus kring kaffe och dopp. Programmet fortsatte med filmförevisning om ungdomskretsens sällsamt verksamhet samt studiecirklar. Efter körsång av estlandssvenska kören vände sig estlandssvenskarnas kurator fröken Inga Bergholtz till de församlade. Fröken Bergholtz talade om Allhelgonadagen och ansvaret inför de döda. »Och just nu i Allhelgonatid kommer man kanske då främst att tänka på de stora förgrundsgestalter, som offrat hem och liv i kampen för sin tro. I dag, den sjätte november, firar vi minnet av Gustaf II Adolf, som i slaget vid

Lützen offrade sitt liv för protestantismens sak. På en minnessten, som rests över honom vid Breitenfeld utanför Leipzig, står skrivet: »Gustaf Adolf, Christ und Held, rettete, bei Breitenfeld, Glaubensfreiheit für die Welt.» Gustaf Adolfs livsverk, hans brinnande intresse för kulturen och kyrkan, känner vi väl alla till. Inte minst ni estlandssvenskar ser i honom en förgrundsgestalt för ert forna fosterlands utveckling och framåtskridande,» sade kuratorn bl. a. Därefter talade hon om våra gamla, som ofta få tillbringa sina sista dagar i ensamhet och övergivenhet, samt uppmanade estlandssvenskarna att känna det ansvar, som dessa gamla föräldrars och anhörigas uppoffringar och kärlek mot oss förplikta oss till. Såsom avslutning sjöngs psalmen »Bevara Gud vårt fosterland». Kollekt upptogs för ett estlandssvenskt ålderdomshem, som Betesdaförsamlingen länge planerat.

*

I Jacobs kyrka i Stockholm anordnades på söndagen den 10 november till Gustaf II Adolfs minne gemensam gudstjänst för esterna och estlandssvenskarna. Prosten Jaan Lattik predikade på estniska och pastor Ivar Pöhl på svenska. Efter gudstjänsten nedlade esterna en krans vid Gustaf II Adolfs staty på Gustav Adolfs torg.

Alma Frisk — in memoriam

Fröken Alma Frisk avled den 7 nov. i Stockholm i en ålder av nyss fyllda 80 år.

Den bortgångna var född i Reval den 5 okt. 1866 och tillhörde på fädernet en känd finlandssvensk släkt och på modernet släkten Appellöf från Gotland.

Fröken Frisk utförde sin livsgärning i Estland som språklärlarinna vid Revals Handelsgymnasium. Dessutom verkade hon som lärarinna i franska vid Revals College. Med stolthet och glädje förmedlade hon kunskap även om svensk kultur och bildning. Otaliga äro de ester, som fröken Frisk lärt svenska.

Hon deltog med stort intresse i det svenska församlings- och föreningsarbetet i Reval. Alltsedan föreningen »Svenska Odlingens Vänner i Estland» grundades år 1908 tillhörde hon densamma, och under en lång följd av år var hon en hängiven och glädjespridande medlem av Svenska församlingens i Reval syförening.

Alma Frisk var en solskensmänniska. Icke ens under de prövande krigsåren förlorade hon sitt goda humör. Hon hade sinne för humor, var optimistisk och vänfast. Samtidigt var hon anspråkslös och tillbakadragen. Dessa egenskaper skaffade henne en skara trofasta vänner, som nu djupt sörja hennes bortgång.

De senaste åren har Alma Frisk bott i Stockholm, där hon på Drottninghuset fann en fristad undan tidens skakande stormar.

G. S.

Familjenytt

Förlovade

Furir
Gunnar Andersson
och
Ingeborg Westerman

Stockholm Rikull
Stockholm den 20 april 1946.

Erik Reinhold Gustav Åkerblom
och
Rosalie Emilia Westerman

Forsmark Rikull
Forsmark den 15 september 1946.

I Oskarshamn den 8 september 1946 mellan rikssvensken *Carl-Gunnar Fridhed* från Oskarshamn och estlandssvenskan, fröken *Lia Hallberg* från Reval.

I Forsmark den 15 september 1946 mellan rikssvensken *Erik Reinhold Gustav Åkerblom* från Forsmark och estlandssvenskan, fröken *Rosalie Emilia Westerman* från Rikull.

I Bollstanäs den 6 juli 1946 mellan rikssvensken *Uno Winnansson* från Bollstanäs och estlandssvenskan, fröken *Helga Schönberg* från Rikull.

I Stockholm den 12 oktober 1946 mellan estlandssvensken *Alvar Martinson* från Reval och estniskan *Vaive Ilme*.

I Norrtälje den 28 september 1946 mellan rikssvensken *Evert Brovall* från Säter och estlandssvenskan, fröken *Elsa Elfrida Vesterberg* från Rikull.

I Stockholm den 12 oktober 1946 mellan estlandssvensken *Ivar Holm* från Ormsö och estlandssvenskan, fröken *Ingrid Heyman* från Rikull.

I Roslags Näsby den 14 september 1946 mellan estlandssvensken *Valdemar Strandsten* från Rikull och estlandssvenskan, fröken *Ingrid Helene Stahl* från Rikull.

Giv framtidsvärde åt
Edra redskap!

Nät, Not, Skötar

av prima långfibrig bomull, väl knutna efter skarpa mått på maskstolparna. Skötar och nät av utvalt gult egyptiskt garn med fisklig mjuk styrka. Detta garn krymper minst och varar längst.

Stort lager - Snabb expedition!

Lundgrens Fiskredskaps-Fabrik

Stockholm St.

Telefoner: 10 21 22, 2010 22

Priskurant gratis

Vigda

Anders Moll
och
Gertrud Dahlström

Ormsö Hammenhög
Köpenhamn den 22 september 1946.

I Brännkyrka församling, Stockholm, den 29 september 1946 mellan estlandssvensken, rättaren *Edvin Evald Talback* från Nuckö och lettlandsskan, fröken *Benita Ozolins* från Vindau, Lettland. Vigseln förrättades av komminister Thorbjörn.

I Kalmar den 7 september 1946 mellan rikssvensken, landsfiskal *Sten Söderström* från Västerhaninge och estlandssvenskan, fröken *Karin Leonore Mürsep* från Reval.

I Gustavskyrkan i Köpenhamn den 22 september 1946 mellan lantmästaren *Anders Moll* från Ormsö och rikssvenskan, fröken *Gertrud Dahlström* från Hammenhög. Vigseln förrättades av kyrkoherde A. Boman.

I Högalids församling, Stockholm, den 28 september 1946 mellan estlandssvensken *Meinhard Edvin Zeisig* från Nuckö och rikssvenskan, sömmerskan *Anna Greta Andersson* från Stockholm. Vigseln förrättades av kyrkoadj. Bror Colstrup.

I Ryttene församling i Västmanland den 6 oktober 1946 mellan estlandssvensken, folkskolläraren *Rickard Stahl* från Rikull och rikssvenskan, barnträdgårdslärarynnan *Verna Maria Roos* från Grycksbo. Vigseln förrättades av kyrkoherde Hedlund.

FÖDDA:

Ada, född den 8 september 1946 i Stockholm, dotter till Erika, född Marr, och Eduard Mihkelson från Nuckö.

Wello Lennart, född den 14 september 1946 i Eskilstuna, son till Leida, född Niils, och Johannes Richard Ambros från Nuckö.

Kyllike Hilda Gun, född den 17 augusti 1946 i Arboga, dotter till Hilda, född Alun, från Nuckö och Gösta Pettersson från Stråssa.

DÖDA:

Kristian Brunberg, född den 10 oktober 1881 i Rikull, avled den 12 september 1946 i Mariefred.

Josef Heldring, född den 30 augusti 1867 i Rikull, avled den 17 september 1946 i Stråssa.

Maria Åkerman, född den 10 augusti 1889 på Ormsö, avled den 11 augusti 1946 i Stockholm.

Änkefru Mare Brus, född den 8 januari 1856 på Nuckö, avled den 13 september 1946 i Stockholm.

Elfrida Grönberg, född den 25 augusti 1915 på Nuckö, avled den 22 september 1946 i Stockholm.

Johan Bedman, född den 22 september 1870 på Nuckö, avled den 4 oktober 1946 på Stureby vårdhem, Stockholm.

Johan Westerström, född den 27 oktober 1874 på Ormsö, avled den 7 oktober 1946 i Stråssa.

Harald Emanuel Engman, född den 15 december 1925 på Odensholm, avled den 14 oktober 1946 å Söderby sjukhus, Uttran.

Hans Fredriksson, född den 11 december 1854 på Runö, avled den 25 oktober 1946 på Stråssa.

August Engström, född den 2 februari 1885 på Lilla Rågö, avled den 29 september 1946 i Stockholm.

Fru Gertrud Halling, född den 3 november 1899 på Ormsö, avled den 11 oktober 1946 i Vaxholm.

Alma Frisk, född den 5 oktober 1866 i Reval, avled den 7 november 1946 i Stockholm.

Min älskade Make
vår käre Far och Farfar

Johan Westerström

född den 27 oktober 1874 på Ormsö
avled den 6 oktober 1946 i Stråssa

Sörjd och saknad av

MAKA, BARN, SVÄGERSKA, BARNBARN,
SYSKON, SLÄKT och VÄNNER.

Det finns ett hem långt bortom gravens
sköte,

Där vi hos Gud få evigt stämma möte,
När rum och tid oss skilja här,
Mitt hem är där,
Mitt hem är där.

Min älskade Make
vår käre Far
Morfar och Farfar

Christian Brunberg

född den 10 oktober 1881
lämnade oss hastigt i djupaste sorg.
Mariefred den 12 september 1946.

Sörjes närmast av

MAKA
BARN BARNBARN
SLÄKTINGAR och VÄNNER.

Saliga äro de renhjärtade,
ty de skola se Gud. Matt. 5 : 8.

Min innerligt älskade Maka
GERTRUD HALLING

f. Rönberg

* 3/11 1899

har i dag stilla insomnat i tron på sin
Frälsare, djupt sörjd och saknad men i
ljus och tacksamt minne bevarad av mig,
far och mor, syskon, släkt och många
vänner.

Lidingö den 11 okt. 1946.

HANS

Vi få möta de kära en gång
Under jublande sällhet och sång.
Då skall klart vi förstå
Varför Gud handlat så,
Varje varför sitt svar skall få.

Vår älskade moderliga Vän

ALMA FRISK

född den 5 oktober 1866 i Reval
avled lugnt och fridfullt den 7 november
1946 å Sabbatsbergs sjukhus härstädes.

Djupt sörjd och saknad av

Dagmar Pettersson Olga Hallberg
och många vänner när och fjärran.

Stockholm den 7 november 1946.

Jag lyfter mina ögon upp till bergen:
Varifrån skall min hjälp komma?
Min hjälp kommer från Herren,
som har gjort himmel och jord.

Psalt. 121: 1, 2.

Jerdäfstningen ägde rum söndagen den 17 november klockan 2 e. m. i Skogskapellet å Skogskyrkogården.